

ÇEKYA PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler
Genel M¼d¼rl¼đ¼

İçindekiler

1.	DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	2
2.	PAZARIN ÖZELLİKLERİ.....	6
3.	ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....	9
4.	PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER	12
5.	ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	15

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Politikası

2004 yılından bu yana AB üyesi olan Çekya, AB ticaret politikalarını uygulamakta olup ithalatında “Ortak Gümrük Tarifesi” geçerlidir. Ülkede halen gümrük vergisi ve kota seviyeleri, gümrük vergilerinin askıya alınması, üçüncü ülkelere tanınan tercihli rejimler ve anti-damping vergi uygulamaları, yani tüm ticaret politikası tedbirleri AB seviyesinde kararlaştırılmaktadır.

Avrupa Birliği Ortak Dış Ticaret Politikası

Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler arasında tesis edilen Gümrük Birliği çerçevesinde, üye ülkeler üçüncü ülkelere ithalatta ortak kurallar uygulamaktadır.

Bu çerçevede, ticaret politikası münhasıran Avrupa Birliği'nin yetki alanına girmekte ve “Ortak Ticaret Politikası (OTP)” olarak adlandırılmaktadır. OTP, ortak gümrük tarifeleri; çok taraflı, bölgesel ve ikili ticaret anlaşmaları; üçüncü ülkelere uygulanan tek taraflı tavizler ve ticari savunma araçlarını kapsamaktadır. OTP çerçevesinde, mal ticaretinin yanı sıra hizmetler, ticaretle bağlantılı fikri mülkiyet hakları ve doğrudan yabancı yatırımlar AB'nin münhasır yetki alanında yer almaktadır.

Bu doğrultuda:

AB üyesi ülkelere ortak gümrük tarifesi ve ticari savunma araçları uygulanmakta olup, ürünlere uygulanan gümrük vergileri ve varsa, ürünler üzerinde bulunan ticari savunma araçlarına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir.

(https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/taric_consultation.jsp?Lang=en)

Ayrıca, AB tarafından üçüncü ülkelere karşı yürütölen ve tamamlanan dumping, sübvansiyon ve korunma önlemleri soruŐtırmalarına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir.

(<https://trade.ec.europa.eu/tdi/index.cfm>)

AB, ikili ticaret anlaşmaları bağlamında aktif bir ticaret politikası izlemektedir. AB tarafından yeni nesil Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) ile mal ticaretinin yanı sıra, hizmetler, kamu alımları, fikri mülkiyet hakları, sürdürülebilir kalkınma gibi ticaret ile ilgili alanları da içeren kapsamlı STA'lar müzakere edilmekte ve akdedilmektedir. AB'nin STA'ları hakkında detaylı bilgiye aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/>)

AB, GenelleŐtirilmiŐ Tercihler Sistemi (GTS) kapsamında GeliŐme Yolundaki Ülke ve En Az Gelişmiş Ülkelere (EAGÜ) belirli dönemler için geçerli olacak şekilde tek taraflı olarak vergi tavizleri sağlamaktadır. Halihazırda uygulanan GTS Rejimi, düşük ve düşük orta gelirli ülkeler için gümrük tarifelerini tamamen ya da kısmen kaldıran Standart GTS Rejimi; sürdürülebilir kalkınma ve iyi yönetiŐimin sağlanmasını teşvik etmek üzere GTS Rejimi ekinde sayılan Uluslararası Konvansiyonları onaylamaları ve uygulamaları şartıyla gelişmekte olan ülkeler için tarifeleri sıfırlayan GTS + ve silah ve mühimmat hariç olmak üzere en az gelişmiş ülkelere gelen diğer malların vergisiz ve kotasız olarak AB pazarına girmesine imkan tanıyan Silahlar Hariç Her Őey (Everything But Arms-EBA) düzenlemelerini içermektedir. Güncel GTS yararlanıcısı ülkelerin listesine aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/generalised-scheme-of-preferences/>)

Tarifeler ve Vergiler

Çekya'ya ihraç edilen ürünlere uygulanan tarifeler ve kısıtlamalar (Ortak Gümrük Tarifesi) hakkında güncel bilgiler, ürünün "TARIC" kodu ve menşe ülke ismi girilerek TARIC Veri Tabanından temin edilebilmektedir.

TARIC Veri Tabanı web sayfası:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds/cgi-bin/tarchap?Lang=EN

Çekya mevzuatına göre ithal edilen ürün KDV vergisine tabidir.

- Gıda maddeleri, bebek maması, ilaç ve kitaplara %10
- Diğer tüm hizmet ve ürünler %21 oranında KDV uygulanacaktır.

İthalatta KDV'ye ilave olarak yakıt ve motor yağları, bira, şarap, alkollü içkiler ile tütün mamullerinde tüketim vergisi alınmaktadır. Tüketim vergisi ürün ve miktara göre değişmekte olup Gümrük İdaresi'nce tebliğ edildikten sonra 10 gün içinde ödenmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, ithalatta uygulanan KDV peşin olarak tahsil edilmemektedir. İthalatçı ödemesi gereken KDV'yi, ithal ettiği ürünü sattıktan veya üretim sürecinde kullanıp nihai ürünü sattıktan sonra ödemektedir.

Vergiden Muafiyet: Çek Cumhuriyeti'nde kayıtlı olan ve önceki 12 takvim ayına ait cirosu 1 milyon CZK'nın altında olan şirketler KDV'den muafır. Diğer AB ülkelerinde kurulan ve Çek Cumhuriyeti'nde tüketicilerine ürün teslimi gerçekleştiren şirketler 1,14 milyon CZK eşğini aştıklarında Çek KDV'si için tescil gerçekleştirmekle yükümlüdürler.

İç Vergiler ve Oranları:

- Kurumlar vergisi %19
- Gelir vergisi %15
- Özel vergi %15
- Dayanışma vergisi %7
- Katma Değer Vergisi - Çek Katma Değer Vergisi Kanunu, 2006/112 sayılı AB Direktifinin genel prensiplerine bağlıdır. KDV oranları %21, %15 ve %10.
- Emlak Vergisi - Taşınmaz maliki tarafından yıllık olarak ödenir. Birçok farklılıklar bulunmasına rağmen, genel olarak vergi bahse konu alanın metrekaresi üzerinden hesaplanır. Vergi oranı lokasyona, yüzölçümüne, binanın veya arazinin kullanımına bağlı olarak belirlenir.
- Motorlu Taşıtlar Vergisi - Yıllık olarak ödenir ve ticari amaçla kullanılan tüm araçlara uygulanır. Vergi miktarı aracın türüne, boyutlarına ve motor kapasitesine bağlı olarak de
- Özel Tüketim Vergisi - Genellikle alkol, tütün ürünleri, petrol, petrol yağı gibi özel malların üretimi ve ithalatı sonucunda ortaya çıkar. Oranları ürüne göre değişir.

Teknik Engeller

Avrupa Birliği'ne üyelik tarihi olan 1 Mayıs 2004 tarihinden itibaren Çek Cumhuriyeti'nde dış ticarete ilişkin olarak AB mevzuatı uygulanmaya başlanmıştır. Dolayısıyla, ilgili AB mevzuatının gerektirdiği belgelere sahip olan ülkemiz ürünlerine yönelik, genel veya sektörel bir tarife dışı engel uygulanmamaktadır. Ayrıca, Çek Cumhuriyeti'nin ithalatında münferit bir kısıtlamaya gitmesi bu aşamada söz konusu değildir. Anti-damping ve anti sübvansiyon tedbirleri AB düzeyinde ve AB Komisyonu kararları çerçevesinde uygulanmaktadır.

Ürün Standartları İle İlgili Uygulamalar

Avrupa Birliği'nin Ürünlere Dair Teknik Mevzuatı

Bir ürünün Avrupa Birliği (AB) pazarına girebilmesi için regülasyon ve direktiflerden oluşan ve AB'nin Resmi Gazetesi olan EURLEX'de yayımlanan teknik mevzuata uygun olarak üretilmesi ve piyasaya arz koşullarını sağlaması gerekmektedir. AB'nin teknik mevzuatı, temel kuralları belirleyen genel mevzuatın yanı sıra, ürünlere ilişkin teknik kurallarını ortak bir şekilde düzenlediği regülasyonlar ve direktifler (örn: oyuncaklar, makineler, asansörler, tıbbi cihazlar, yapı malzemeleri, kimyasallar vs.) ile ortak bir düzenlemenin bulunmadığı üye ülkelerin kendi düzenlemelerini yaptığı mevzuattan (kırtasiye ürünleri, mobilyalar, saatler vs.) oluşmaktadır.

Ülkemiz 1996'da yürürlüğe giren Gümrük Birliği gereğince AB'nin ürünlere ilişkin teknik mevzuatını ve sistemini uyumlaştırmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye AB'nin CE işareti, onaylanmış kuruluşlar, piyasa gözetimi ve denetimi, AB'nin ortak bir düzenlemesi olmayan alanda karşılıklı tanımaya dair kurallarını ve sektörel mevzuatını ulusal mevzuatına aktarmıştır. Ülkemiz, AB'de yenilenen sektörel mevzuatı da takip etmekte ve iç mevzuatına aktarmaktadır.

Ülkemizde, AB mevzuatı kapsamında atanmış onaylanmış kuruluşların listesi ise güncel olarak AB'nin Yeni Yaklaşım Onaylanmış Kuruluş Bilgi Sistemi'nde (NANDO) yayınlanmaktadır. Sonuç olarak, Türkiye'nin AB ile uyum sağladığı veya düzenlenmemiş alanda yer alan sektörlerle ilişkin olarak Türk ürünlerinin ilave test/belgelendirmeye ihtiyaç olmaksızın AB menşeli ürünlerle eşit muameleyle tabi tutulması ve malların serbest dolaşımı ilkesi kapsamında ithalat kontrollerine tabi tutulmaması gerekmektedir. Bu kapsamda, Türkiye'de üretilen ürünler, AB'de üretilmiş ürünlere eşdeğer güvenlik ve kalite düzeyindedir.

AB teknik mevzuatına ilişkin ayrıntılı sorular için abteknik@ticaret.gov.tr adresinden irtibata geçilebilir.

Çek Cumhuriyeti'ne yapılan ihracatta ürün güvenliği ve kalite açısından zorunlu belgelendirme talep edilen ürünlerde AB standardı aranmakta olup, CE işareti talep edilmektedir. Söz konusu belgeler 'Onaylanmış Kuruluşlar' tarafından verilmektedir. Özellikle süt ürünlerinin Türkiye'den ithalatında Çek Cumhuriyeti sadece onaylanmış firmalardan/tesislerden ithalata izin vermektedir. Dolayısıyla Türk firmaları bu ürünleri ihraç etmek istediğinde Çek makamlarının verdiği onay belgesi aranmaktadır. Çek Cumhuriyeti Türkiye'den canlı hayvan ve et ithalatına ise izin vermemektedir. Bu AB Komisyonu'nun bir kararıdır. Çek Cumhuriyeti'ne ithalatta aranan rutin belgelerin dışında bazı ürünlerde (petrol, doğal gaz, proteknik ürünler, sportif silahlar, patlayıcılar, askeri ekipman) ithalat lisansı aranmaktadır. Söz konusu lisans Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından düzenlenmektedir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Çek Cumhuriyeti'nde ürün güvenliğinin tespiti amacıyla Çek Gümrük İdaresince gerekli görüldüğü durumlarda aşağıdaki kurum ve kuruluşlar tarafında test ve muayeneler yapılmaktadır:

- Devlet Tarım ve Gıda Denetleme Kurumu
- Devlet Bitki Sağlığı İdaresi -Devlet Veteriner Kurumu
- Devlet İlaç Denetimi Enstitüsü
- Çek Ticaret Denetleme Kurumu

Gümrük bölgesindeki fiziki kontroller AB dışı ülkelerden gelen ürünlerin çoğuna uygulanmakta olup, özellikle kozmetik ve kimyasal ürünler, gıda, tekstil ve et mamullerinin riskli gruba girdiği ve bu ürünlerin sıklıkla kontrol edildiği Çek Gümrük İdaresince belirtilmiştir. İlaç ve kimyasal ürünlerde sevk öncesi inceleme yapılmakta ve Çek Sağlık Bakanlığı'nın onayına istinaden ithalat izni verilmektedir. Bazı ürünlerde ise, ürünün içeriğinde sağlığı tehdit eden bir maddenin sonradan tespit edilmesi vb. gibi durumlarda ürün piyasada iken yukarıdaki kuruluşlar tarafından denetleme yapılabilmektedir.

Çek Cumhuriyeti'ne yapılan ihracatta ürün güvenliği ve kalite açısından zorunlu belgelendirme talep edilen ürünlerde AB standardı aranmakta olup, CE işareti talep edilmektedir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Çek Cumhuriyeti'nde ambalajın etiketinde, ambalajın üretildiği malzemenin tipi, yeniden kullanım yahut geri dönüşüm durumuna ait bilgiler yer alacaktır. Etiketlenmesi gereken ambalajlama ve etiket formatı çeşitli kararlarla hukuki düzenlemeye tabi tutulmuştur. Ambalaj üreticileri, ithalat ve ihracatçıları, ilgili makamlara sunacakları yıllık raporlarında üretilen, ithal veya ihraç edilen paketleme malzemesinin miktarını, yapıldıkları malzemeleri belirtmek durumundadır.

Benzer şekilde, ambalajlı ürün satan şirketler, kullanıcılara ambalajın kendisi ve atığı (geri alınması, toplanması, yeniden kazanılması, dönüştürülmesi, atılması vb.) konusunda bilgi sağlamak zorundadır.

477/2001 Sayılı 'Ambalaj Yasası ve Bazı Kanunlarda Değişiklik (Ambalaj Yasası)' Kanunu hükmünde yönetilmektedir. Bahse konu Kanunun detaylarına aşağıdaki linkten ulaşabilirsiniz. <https://www.zakonyprolidi.cz/print/cs/2001-477/zneni-20180101.htm?sil=1>

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri Sınai Mülkiyet Hakları

Patent konusunda müracaatların ibraz edileceği merci Çekya Patent Ofisidir. Yabancı müracaatçılar Çekya Patent Vekilleri tarafından temsil edilmelidir. Kaydedilen patentler, patente müracaat tarihinden itibaren 20 yıl süreyle geçerlidir. Bir kullanım modelinin koruma hakkı süresi beş yıl olup, bir beş yıl daha uzatılmaktadır. Patent veya koruma hakkını muhafaza etmek için yıllık ücretin ödenmesi gerekmektedir.

Ticari markalar, Çekya'nın uluslararası sözleşmelere dayanan geniş bir korumayı haizdir. Markanın korunması bakımından arzu edilen bölgenin büyüklüğüne göre markalar yalnızca Çekya ya da AB içinde tescil edilebilmektedir.

Dağıtım kanalları

Son yıllarda görülen hızlı ekonomik gelişmeler ve yüksek miktardaki yabancı doğrudan yatırımların etkileri ticaret hayatında da kendini hissettirmiştir. Giderek artan büyük süpermarket zincirleri nedeniyle gerek ithalatçılar gerek üreticiler doğrudan perakendeciye dağıtım yaptıkları gibi büyük depoların ve büyük toptancıların ortaya çıkmış olması nedeniyle dağıtım sistemi de giderek yerini zincir mağazacılığa ve depoculuğa bırakmaktadır. Küçük işletmelerin de giderek zincir haline gelmeye çalıştıkları ve kendi dağıtım ağlarını kurmaya çalıştıkları görülmektedir. Ancak, Çekya'nın günöbirlikçiler dahil edildiğinde (ki bunların sayısı 100 milyondan fazladır) yılda 105-106 milyon turist çektiği göz önüne alındığında hala perakendeciye ve tüketim sektörüne yapılacak küçük çaplı dağıtım hizmetlerinin öneminin büyük olduğunu belirtmek gerekir. Bu nedenle, gelişmeler şehirlerin dışında sürekli olarak ticaret merkezlerinin kurulması ve depoların kurulması şeklinde olmaktadır.

Çekya, Avrupa tarzı gelişmiş bir dağıtım sistemine sahiptir. Pazarın birçok alt segmentlerinde acente ve distribütörlerin etkinliği ve gücü gün geçtikçe artmakta ve kadroları genişlemektedir. Halihazırda teknik açıdan yeterli acenteler bulmak mümkün olmakla birlikte pazarlama ve müşteri hizmetleri stratejilerinde desteğe ihtiyaçları vardır. Distribütörlerin kar marjları diğer Avrupa ölkelerinden farklı değildir. Saha satış temsilcisi ortalama 30.000 Çekya Kronu (1.500 \$) + komisyon (ürüne bağlı olarak % 5-10 arasında değişmektedir) ve araba, seyahat masraflarını talep etmektedir.

Amerikan tarzı süpermarketlerin ve Avrupa tarzı hipermarketlerin, alışveriş merkezlerinin her geçen gün sayılarının artmasına ve hafta sonu dahil günün 24 saatinde geniş ürün yelpazesi sunma, düşük fiyat avantajları ve rekabet güçlerine rağmen, bakkal, eczane, butik tarzı konfeksiyon mağazaları ve müzik cd satış yerlerine Prag sokaklarında hala rastlanmaktadır. Büyük zincir mağazaların sayısı gerek ölkede gerek Prag'da her geçen gün artmaktadır.

Uluslararası toptan ve perakende ticaret şirketlerinin Çekya'daki yatırımları büyük ölçüde tamamlanmıştır. Bu aşamada, birleşmeler ve yeni şubeler açmak şeklinde yatırımlar devam etmektedir. Gözden kaçırılmaması gereken en önemli husus, hızlı gelir artışına rağmen, pazarın büyük olmaması ve nüfus artış hızının (0) veya (-) olmasıdır.

Satış Teknikleri ve Kriterleri

Çek pazarında satış yapabilmek, başarılı olabilmek için Çekçe konuşmak esastır. Ürün kataloglarının Çekçe olması idealidir. Ancak, birçok uluslararası firmalarda üst düzey yönetici pozisyonunda Çekçe bilmeyen kişilerin çalıştığını dikkate alınca en uygun, en etkin olanı hem İngilizce hem Çekçe katalog bastırmaktır.

Ülkede metrik sistem geçerlidir. Ürün etiketlerinin mutlaka Çekçe olması gerekmektedir. Birçok pazarda olduğu gibi, Çek pazarında da iş yapabilmek için, Çekce bir web sayfasına sahip olmak faydalı olacaktır. Yabancı firmaların web sayfaları genelde İngilizce/Çekce olmakta, üçüncü dil olarak Almanca kullanılmaktadır. Web sayfasına sahip olmak pazardaki varlığınıza bir meşruluk kazandırırken müşterilerinize ulaşmak ve etkilemek için de önemli bir araçtır.

Tanıtım ve Reklam

Doğru acenteyi bulmak ve onu en uygun şekilde desteklemek Çekya pazarında başarı elde edebilmek için en önemli faktördür. Firmalar, satışlarını etkin tanıtım ve reklam kampanyaları ile artırabilirler. En uygun kampanya stratejilerinin tespitinde, şüphesiz acenteler önemli rol oynamaktadırlar. Çekya pazarının çok büyük olmadığı dikkate alındığında, maliyetli reklam kampanyalarına ihtiyaç bulunmamaktadır.

Yabancı firmalar, acenteleri depo ve ekipman gibi imkanları sağlarken, tanıtım ve reklam masraflarını karşılamak durumundadır.

Ticaret fuarları tarihi orta çağa kadar uzanan Avrupa'da bir yaşam tarzıdır. Buna bağlı olarak, özellikle Brno ve Prag'da düzenlenen uluslararası fuarlara katılım, sadece Çekya pazarı için değil, aynı zamanda Polonya, Slovakya, Avusturya ve hatta Rusya pazarına yönelik göreceli olarak daha az maliyetli bir tanıtım yöntemidir.

Çekya'nın küçük bir pazar olmasına bağlı olarak, her sektörde karar alıcıların sınırlı sayıda olması nedeniyle, bu kişileri hedefleyen seminerler, basın duyuruları ve medya kampanyaları etkin bir diğer yöntemdir.

Perakende açısından bakıldığında ise mağaza promosyonları yoğun bir şekilde kullanılmaktadır.

Tüketici Tercihleri

Çek tüketiciler ve firmalar son derece fiyat duyarlıdır. Ancak, son zamanlarda refah seviyesindeki artışa paralel olarak marka tercihleri de ön plana çıkmaya başlamıştır.

Her ne kadar kredi kartı kullanımı yaygınlaşmaya başlasa da Çek Cumhuriyeti hala nakit paranın geçerli olduğu bir pazardır.

Serbest piyasa ekonomisine geçişten bu yana çok yol almış olmakla birlikte, satış sonrası destek ve müşteri hizmetleri hala Avrupa standartlarına ulaşamamıştır. Müşteri memnuniyeti sistemi uygulaması hala eksikliği olan geliştirilmeye açık bir konudur.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Çekya, 10.000 km'yi bulan bir demiryolu ağına sahiptir. Karayollarının toplam uzunluğu ise 55,6 bin km'yi bulmaktadır. Karayollarının sadece 633 km'si otobandır. Çekya'da iç sular taşımacılıkta kullanılmakta, son yıl itibariyle 2,2 milyon ton yük nehirlerde taşınmaktadır. Ülkede, 19'u uluslararası olmak üzere toplam 90 adet hava alanı bulunmaktadır.

Çekya ile yapılan ikili ticaretimizde mallar genel olarak karayolu ile taşınmaktadır. İkili taşımalarda Çek nakliyeciler AB üyesi ülkelere geçiş ücreti vermediklerinden maliyet açısından daha avantajlı durumdadırlar.

Kamu İhaleleri

Çek Cumhuriyeti'nde açılan ve Çek şirketleri haricinde diğer ülkelerin firmalarına da açık olan ihaleler haftalık 'Obchodni Vestnik' (<https://ov.ihned.cz/>) gazetesinde yayımlanmakla birlikte, Kamu ihaleleri Çek Bölgesel Kalkınma Bakanlığı kontrolünde <https://www.vestnikverejnýchzakazek.cz/> sayfasında yayımlanmaktadır.

İhalelerin Yayınlandığı diğer Web Siteleri:

- Kamu İhaleleri (<http://www.isvzus.cz>)
- Kamu Genel Müzayedeleri ve Teklifler (<http://www.centralniadresa.cz>)
- TED-Tenders Electronic Dailly (<http://ted.europa.eu>)

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Çekya’da 7,88 milyon hektar arazinin %38,1’ini ekilebilir alanlar, %33,6’sını ise orman alanı oluşturmaktadır.

Çekya’nın GSYİH’nın %2,4’ü tarım sektörü tarafından oluşturulmaktadır. Son yıllarda önemli yapısal değişiklik geçiren tarım sektöründe, merkezi planlama döneminin hemen sonrasında 1.749 kooperatifte 644.263, 257 devlet çiftliğinde ise 168.935 kişi istihdam edilmekte idi. Bu süreçte, tarımsal üretim yaklaşık %30 oranında, istihdam ise yaklaşık %40 oranında azalmıştır. Benzer şekilde, hayvancılık sektörü de ciddi anlamda küçülmüştür.

Halihazırda, Çek Hükümeti tarım sektörü için özel destek programları uygulamakta ve bütçenin %4,6’sını bunun için ayırmaktadır. Bütçe dışında da “Tarımsal Müdahale Fonu” kaynaklı destekler yapılmaktadır. Hektar başına toplam devlet desteği AB’nin %15’i seviyesindedir.

AB üyeliği sürecinde fiyat destek sistemi yürürlüğe girmiş ve bu çerçevede çiftçilere AB fonlarından ve bütçe kaynaklı doğrudan ödeme desteği sağlanmıştır. 2004 yılından beri AB tarafından 500 milyon Euro civarında tarımsal destek sağlanmıştır.

Tahıl üretiminde yıllık verim 5.37 ton/hektar olarak gerçekleşirken, aynı yıl patates üretiminde ise verim 25.83 ton/hektar olmuştur. Ülkede yıllık 154 bin tonu elma olmak üzere toplam 182,5 bin ton civarında meyve üretilmektedir.

Çekya, dünya en fazla alanda haşhaş ekilen ülkelerden biridir. Ülkede haşhaş üretimi 49,4 bin tona yükselmiştir.

Ayrıca, organik tarım son yıllarda hızla gelişmekte olup organik tarım alanları 27.000 ha bulmuştur.

Çekya’da hayvancılık da oldukça gelişmiş olup, Türkiye’ye önemli sayılabilecek miktarda damızlık gebe düve ihracatı yapılmaktadır.

Sanayi

GSYİH’nın yaklaşık 1/3’ünü tek başına üreten Çek imalat sanayi, toplam işgücünün de yaklaşık %40’ını istihdam etmektedir. Sanayi üretimi, global krizin etkisiyle son yıllarda küçülme kaydedilmiştir.

Üretim itibarıyla, sanayideki en büyük iş kolları otomotiv, elektronik, makine ve ekipman, cam ve savunma sanayidir.

Çek Sanayiinde otomotiv önemli bir yere sahiptir. Avrupalı birçok otomotiv firmasının Çekya’da yatırımı bulunmaktadır. Çekya, dünyanın en eski üç otomobil firmasına ev sahipliği yapmakta olup Orta Avrupa’nın ilk otomobil üreticisidir. Yılda 1 milyondan fazla araç üretilmektedir.

Hizmetler

Çekya’da bütün Avrupada olduğu gibi hizmet sektörü Türkiye ile kıyasla daha geride ve daha pahalıdır. Bu alanda firmalarımızın rekabetçi olacağını düşünüyoruz. Ne var ki vize kısıtlamaları ve zorlukları firmalarımız üzerinde caydırıcı etki yaratmaktadır.

Çekya, inşaat sektöründe neredeyse hiç varlık göstermediğimiz bir pazardır. Bunun çeşitli sebepleri arasında Çekya’da hem Çek hem Avrupa menşeli güçlü rakiplerin bulunması, büyük kamu ihalelerindeki kayırmacılık, inşaat izinlerinin çok zor alınması ve işçi vizesi almadaki zorluklar sayılabilir.

Ülkede faaliyet gösteren Türk firmalarının çoğu hizmet sektöründe (gastronomi, lojistik, hediyelik eşya) faaliyet göstermektedir. Ancak, ülkemiz mutfağını iyi temsil edecek büyük bir veya birkaç restorana ihtiyaç bulunmaktadır.

Hotellilik ve Gastronomi özellikle Prag’ta oldukça gelişmiş olmakla birlikte hizmet kalitesi açısından ülkemize göre daha geride olduklarını söylemek mümkündür.

Lojistik sektörü ve depo işletmeciliği Çekya’da önemli ve cazip faaliyet alanlarından biridir. Ekol Lojistik de Çekya’da hizmetlerini geliştirmeye çalışmaktadır. Özellikle Avrupa’nın çeşitli ülkelerine dayanıklı mal satan firmalarımızın Çekya’daki depolardan yararlanması müşterilerine daha hızlı mal sunmalarına ve böylece rekabetçiliklerini artırmalarına yardımcı olacaktır.

Madencilik

Çekya’nın, rezervleri kısıtlı da olsa büyük ölçüde bitümenli yakıtlar, antrasit ve linyit bulunmaktadır. Bitümenli kömür daha ziyade Ostrava-Karvina kömür yataklarında, Kladno yakınlarında, Plzen havzasında ve Brno yakınlarında bulunan Trutnov’daki kömür sahalarında çıkarılmaktadır. Bitümenli kömürün büyük bir kısmı koklaştırmaya elverişlidir. Linyit üretimi 20’nci yüzyıl ortalarına kadar artmış olmakla beraber son yıllarda giderek artan gaz kullanımıyla düşmüş durumda olup, daha çok açık işletmelerde üretilmektedir. Linyit, ülkenin

batısında bulunan Chomutov, Most, Teplice ve Sokolov'da üretilmektedir. Linyit kömürü termoelektrik üretiminde, konutların ısıtılmasında ve kimya sanayinde kullanılmaktadır.

Hodonin yakınlarında az miktarda petrol ve doğal gaz üretilmektedir, Nispeten azalan enerji tüketimi, Rusya'dan boru hatlarıyla ithal edilen petrol ve doğal gaz, Dukovany ve Temeli'nde kurulu bulunan nükleer enerji santralleri ile Slovakya'dan ithal edilen nükleer enerji, ülkenin kömüre bağımlılığını azaltmıştır.

Çekya metalik cevherler açısından ise zengin bir ülke değildir. Prag ve Plzen arasındaki yataklar demir cevheri açısından önemi haiz bir bölge olmuştur. Kurşun ve çinko Bohemya'daki Kutna Hora ve Pribram'da ve kuzeydoğudaki Hrubni Jesenik Dağlarında çıkarılmaktadır. Uranyum Pribram ve Kuzey Bohemya'daki Hamr çevresinde çıkarılmaktadır. Bohemya'daki dağlarda az miktarda kalay rezervi bulunmakta ve diğer mineral kaynaklar da Ceske Budejovice yakınlarındaki grafit ve Karlovy Vary ile Plzen yakınlarındaki kaolin rezervlerinden oluşmaktadır. Prag'ın güneyindeki merkezi Bohemya'da bulunan Mokrsko'da oldukça önemli miktarda altın rezervi bulunmaktadır. Çekya'nın maden üretimi ve üretimin geleceği dünya maden fiyatlarında yaşanan ve yaşanacak gelişmelerden oldukça yüksek oranda etkilenmektedir.

Çekya 2.613 milyon tonu antrasit, 3.564 milyon tonu linyit olmak üzere toplam 6.177 milyon ton ispatlanmış kömür rezervi ile dünya kömür rezervinin % 0.63'ünü bulundurmaktadır ve genel sıralamada dünya 14.üncüsüdür.

Ayrıca, Prag civarındaki Cinovec köyünde önemli bir lityum kaynağı keşfedilmiş olup söz konusu madenin elektrikli araçlarının baterisinde kullanılması planlanmaktadır.

Enerji

Kömür ülkedeki enerji kaynaklarının basında gelmektedir. Kömür üretimi iç talebi karşılamakta, fazlası ihraç edilmektedir. Başlıca ihraç ülkeleri Slovakya, Almanya ve Avusturya'dır. Çekya'da petrol ve doğal gaz rezervleri çok sınırlı olduğundan ülke bu kaynaklarda dışa bağımlıdır. Uzun yıllar Rusya ülkeye petrol ve doğal gaz sağlayan tek ülke olmuştur. Ancak, Almanya ile yeni bir petrol boru hattı inşasının kararlaştırılması ve Norveç ile yapılan doğal gaz anlaşması, Çekya'nın enerji tedarikçilerini arttırıp Rusya'ya bağımlılığı azaltmak için yaptığı girişimlerdenidir. Çekya, nükleer enerji ve doğal gaz kaynaklarını arttırarak ülke enerji kaynaklarını çeşitlendirmeye çalışmaktadır.

Çekya'da elektrik enerjisi büyük ölçüde fosil yakıt kullanılarak üretilmektedir. Nükleer enerji üretiminin son 5 yılda ikiye katlanması, üretim yapısının nükleer enerji lehine dönüşmesine sebep olmuştur. Nükleer enerjinin payı %18,5'den %29,9'a yükselmiştir.

Elektrik enerjisi tüketiminin yaklaşık üçte biri sanayi sektöründe, tüketimin yaklaşık beste biri konutlarda gerçekleşmektedir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Çekler özel yaşantıları konusunda çok hassaslardır ve mesai saatleri dışında ve hafta sonları asla çalışmak istemezler. Ülkede tam zamanlı çalışma saatleri 8 saat olup, yarım zamanlı çalışma saatleri ise günlük en fazla 4 saatle sınırlıdır.

Çekler randevularına zamanında giderler ve sizden de bunu beklerler. Sözlerden ziyade yazılı metinlere önem verirler. Kişisel yakınlık kurma konusunda çok hevesli değildirler. Ancak hediye verildiğinde memnun olurlar. İşlerinde duygudan ziyaden mantığa ve çıkara önem verirler.

Para Kullanımı (Kredi Kartı, Çek dahil)

Ülkede kredi kartı çek vatandaşları tarafından pek tercih edilmemekle birlikte, klasik banka kartını kullanarak, sadece hesaplarında bulunan bakiye kadarını harcamaktadırlar. Çek ise genellikle büyük şirketler tarafından kullanılmaktadır ve bankalar sadece belirli kişilere çek defteri temin etmektedirler.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Ülkeye girişte geçerli pasaportlar;

- 1) **Diplomatik Pasaportlar:** Diplomatik pasaportlar 28 sayfa olup, dış kapak rengi siyahtır. Diplomatik pasaportlar, muvakkat görev veya seyahat için gidenlere görevlerinin veya seyahatlerinin mahiyetine göre, bir seyahate mahsus olmak üzere veya azami iki sene için, daimi görevle gidenlere de Dışişleri Bakanlığınca tespit edilecek sürede geçerli olmak üzere verilir.
- 2) **Hususi Damgalı Pasaportlar:** Hususi damgalı pasaportlar 30 sayfa olup, dış kapak rengi yeşildir. Birinci, ikinci ve üçüncü derece kadrolarda bulunan veya bu kadrolar karşılık gösterilmek veya T.C. Emekli Sandığı ile ilgilendirilip emekli kesenekleri bu derecelerden kesilmek suretiyle sözleşmeli olarak çalıştırılan Devlet memurları ve diğer kamu görevlileri ile birinci derece kadro ile emekliliğe hak kazanmış olan belediye başkanlarına, diplomatik pasaport verilmesini gerektiren vazifelerden başka herhangi bir resmi vazife ile veya kendi hesaplarına yabancı ülkelere gittikleri zaman verilir.

- 3) **Hizmet Damgalı Pasaportlar:** Hizmet damgalı pasaportlar 30 sayfa olup, dış kapak rengi gridir. Bu Kanun gereğince kendilerine diplomatik veya hususi damgalı pasaport verilmesi mümkün olmayan kimselere, Hükümetçe, hususi idarelerce veya belediyelerce resmi vazife ile dış memleketlere gönderildiklerinde veya dış memleketlerde vazifeye alındıklarında verilir.
- 4) **Umuma Mahsus Pasaportlar:** Umuma mahsus pasaportlar 38 sayfa olup, dış kapak rengi bordodur. Türk vatandaşlarının umuma mahsus münferit ve umuma mahsus müşterek pasaportları yurt içinde İçişleri Bakanlığınca veya İçişleri Bakanının vereceği yetkiye göre valiliklerce, yabancı memleketlerde Türkiye Cumhuriyeti konsoloslukları tarafından verilir.

Yabancıların Çek Cumhuriyeti'nde İkameti, Yabancılar Kanunu (Alien Act) ile düzenlenmiştir.

- Yabancılar Kanunu iki türlü ikamete izin vermektedir:
 - Geçici ikamet
 - Daimi ikamet (Daimi ikamet koşulları için [tıklayınız.](#))
- Yabancı bir şahıs Çek Cumhuriyeti'nde şu şekilde ikamet edebilir:
 - Vizesiz
 - Kısa dönemli vize, uzun dönemli vize, diplomatik vize veya özel vize
 - Geçici ikamet vizesi
- Kısa Dönemli Vize
 - Çıkış mecburiyeti olan vize
 - Transit vize
 - Havaalanı vizesi
 - Schengen vizesi
- Yabancılar Yasasına göre uzun dönemli vize:(Uzun dönemli vize koşulları için [tıklayınız.](#))
 - 90 günün üzerinde ikamet vizesi
 - İnsani gerekçeli vizes (Tolerance visa) şeklindedir

Vizenin Uzatılması: Çek Cumhuriyeti'nde ikamet edebilmek için vizenin uzatılması konusundaki müracaat formunun ikamet edilen yerdeki yabancılar polisi ofisine verilmesi gerekmektedir.

Vizenin Yenilenmesi: Uzun dönemli vizenin yenilenmesi için, vizenin bitmesine 90 gün kalmasından itibaren en geç bitime 14 gün kala, kısa dönemli vizenin ise, vizenin bitmesine 30 gün kalmasından itibaren en geç bitime 3 gün kala müracaat etmek gerekmektedir

Resmi Tatiller (milli gün vb.) ve Mesai Saatleri

Çekya'daki mesai saatleri tam gün çalışan personel için hafta içi 8 saat, part-time çalışan personel için hafta içi 4 saat olup, resmi tatiller tarih sıralamasına göre aşağıda iletilmiştir.

- **1 Ocak** Yeni Yıl
- **10 Nisan** Good Friday/Paskalya (*her yıl değişken tarih*)
- **13 Nisan** Paskalya (*her yıl değişken tarih*)
- **1 Mayıs** Emek ve Dayanışma Günü
- **8 Mayıs** Kurtuluş Günü
- **5-6 Temmuz** St. Constantin ve St. Methodius Günü
- **28 Eylül** St. Wenceslav Günü
- **28 Ekim** Bağımsızlık Günü
- **17 Kasım** Salı Kadife Devrim
- **24-26 Aralık** Noel

Yerel Saat

Çek Cumhuriyeti (GMT +1) ile Türkiye (GMT +3) arasında iki saat zaman farkı bulunmaktadır. Prag, Türkiye'ye göre 2 saat geridedir.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Kurmak

Çek Cumhuriyeti'nde şirket kurma işlemleri genelde avukatlar veya danışman şirketler tarafından yapılmakta olup, işlemler ve genel prosedür çok büyük ölçüde AB ülkeleriyle harmonize edilmiş durumdadır. Halen Çek Cumhuriyeti'nde en yaygın şirket şekli 's.r.o' olarak tanımlanan limited şirkettir.

2014 yılından bu yana, 1 (bir) CZK sermaye ile (eski kanun şirketlerin en az 200.000 CZK, yaklaşık 7.500 EUR sermayeye sahip olmasını zorunlu tutuyordu) Limited Şirket kurmak mümkündür. Anonim Şirketi kurmak için ise ana sermaye miktarı asgari 2.000.000 CZK yaklaşık 78.000 EUR olmalıdır.

Şirket Türleri (temsilcilik ofisi, yabancı şubesi, ticari acenta dahil)

- * Limited Şirketi (s.r.o.) - En yaygın şirket türü Limited Şirketi'dir
- * Anonim Şirket (a.s.)
- * Adi Ortaklık (v.o.s.)
- * Limited Ortaklık (k.s.)
- * Kooperatif Şirketler (Družstvo)
- * Şube (Odštěpný závod)

Çek Hukuku uyarınca, açılan şube ticaret siciline tescil ettirilmeli ve Çek Cumhuriyeti sınırları içinde ticari faaliyette bulunabilmek için gereken tüm lisanslara sahip olmalıdır. Yeni düzenlemelere göre, şubeyi ilgilendiren tüm hukuki alanlarda yetkili olmak üzere şubeye özel bir temsilci atanması ve ticaret sicili nezdinde tescil ettirilmesi gerekmektedir.

Şirket Kurma Prosedürü (Başvuru merci, başvuru yapmaya yetkili kişi, istenen evraklar, kuruluş sermayesi vb.)

Kurulacak Limited Şirketin sahibi başka bir şirket olacak ise;

1-Ana Şirketin Ticaret Odasından alınmış Faaliyet Belgesi ve Apostillenmesi.

2-Ana Şirketin İmza Sirküleri ve Apostillenmesi

3-Ana şirketten verilecek vekalet ile şirket kurulum işlemi gerçekleşir. Bu vekaletler tarafımızdan Çekçe olarak hazırlandıktan sonra Çekya Ankara Büyükelçiliği veya Çekya İstanbul Konsoloslukunda noter huzurunda imzalandıktan sonra gönderilir.

Bu belgelerin orijinallerinin yeminli tercüman tarafından çekçe diline çevrilmesi gerekmektedir.

Limited Şirketin Yetkili Müdüründen istenen belgeler ise;

1-Pasaport Kopyası ve resmi ikametgâh adresi

2-Adliyeden alınmış Apostilli Sabıka Kaydı. Bu belgenin orijinalinin yeminli tercüman tarafından Çekçe diline çevrilmesi gerekmektedir.

Kurulacak ana şirkete bağlı bir şube ise;

1-Ana Şirketin Ticaret Odasından alınmış Faaliyet Belgesi ve Apostillenmesi.

2-Ana Şirketin İmza Sirküleri ve Apostillenmesi

3-Yönetim Kurulu kararı.

Yetkili Müdür (şube sorumlusu) atanması gerekmektedir. Yetkili Müdürün;

1-Pasaport Kopyası ve resmi ikametgah adresi

2-Adliyeden alınmış Apostilli Sabıka Kaydı. Bu belgenin yeminli tercüman tarafından çekçe diline çevrilmesi gerekmektedir.

Şubenin herhangi bir yasal kişiliği yoktur. Kimseyi mahkemeye veremez. LTD gibi vergi numarası, resmi ofis adresi ve yetkilisi olmalıdır. Vergi açısından LTD ile aynı şekildedir. Şubenin tek avantajı; ana şirket ile arasında gerçekleşecek para transferlerinin rahatlığıdır. Finansal ve vergisel açıdan optimize edilmesi kolaydır. Ve tüm finansal tabloların ana şirketin altında gözükmesi şarttır.

Sigorta

Sosyal Güvenlik Giderleri

Çalışan payı: %4,5 sağlık sigortası, %6,5 sosyal sigortası olmak üzere toplam %11

İşveren payı: %9 sağlık sigortası, %24,8 sosyal sigorta olmak üzere toplam %33,8

Bankacılık Mevzuatı

Çekya AB üyesi olmakla birlikte halen kendi para birimini kullanmaktadır. Ayrıca bunun bir doğal sonucu olarak, Çek Milli Bankası halen varlığını korumakta ve bankalar üstünde denetim yetkisini sürdürmektedir.

Çekya'da çoğunluk hissesi Çek Yatırımcılarına ait 8, çoğunluk hissesi yabancı yatırımcılara ait 16 banka, şube düzeyinde ise 14 yabancı banka faaliyet göstermektedir.

Çekya bankacılık sistemi ve Çekya’da faaliyette bulunan bankalarla ilgili bilgilere Çek Milli Bankası web adresinden <http://www.cnb.cz> ulaşabilirsiniz.

Öte yandan, 21/1992 sayılı Bankacılık Kanunu hakkında detaylı bilgilere <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-21> adresinden ulaşabilirsiniz.

Vizeler (Çalışma, Oturma İzinleri, Geçici Çalışma Vizesi, Başvuru Merci gibi)

Yabancı bir çalışanı istihdam etmek için çalışma iznine başvurulmalıdır. Başvuru süreci işveren ve çalışanın koordinasyon içerisinde olmasını gerektirmektedir. Şirket tarafından öncelikle boş pozisyonun İş Kurumu’na bildirilmesi ile başlayıp, başvuru formunun doldurulması ile devam eden ve iş ilişkisinin İş Kurumu’na bildirilmesiyle sonuçlanan bir süreçtir. Çalışanın ilgili çalışma izni olmaksızın çalışması hukuka aykırı olup, kişi sınır dışı edilebilir ve şirkete büyük cezalar kesilebilir.

Uzun dönem oturma izni başvuruları; eğitim, bilimsel araştırma, istihdam, iş ve aile birleşimi amaçlı yapılabilir. **Employment card** ve **Blue card** başvuruları da uzun dönem oturma izni başlığı altında yapılır ve Çek Cumhuriyeti’nde 3 aydan fazla çalışacak kişiler için zorunludur. Uzun dönem vize için ilk başvuru vatandaşı olunan ülkedeki **Çek Konsoloslukları’nda** yapılır.